

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Meditatie

De komende Verlosser

En er zal een Verlosser tot Sion komen.

Jesaja 59:20

De profeet Jesaja is als de evangelist van het oude verbond ingeleid in het heilshandelen Gods met Zijn volk. Enerzijds heeft hij de zonden en de goddelijke wraak daarover moeten aankondigen aan Juda en Jeruzalem. Anderzijds heeft hij ook de profetische vergezichten mogen ontvouwen aangaande de Persoon en het werk van de beloofde Middelaar. Zo ook in deze tekst. Jesaja ziet het overblijfsel van Juda in boeien en gevangenschap zuchten in Babel.

Het schort niet aan Gods almacht of alwetendheid (vs 1) om hen te verlossen, maar de ongerechtigheden maken een scheiding. En dan worden alle zonden hen ordentelijk voor ogen gesteld. Daarom is er geen recht op verlossing. In de weg van plaatsmaken voor de Verlosser gaat de Heilige Geest eerst de zonden blootleggen, de rechteloosheid bekendmaken en het oordeel doen aanvaarden. Hierin staat Jesaja niet boven het volk, maar als schuldenaar onder het volk: Want onze overtredingen zijn vele voor U (vs 12). Op deze wijze wordt alle recht en waardigheid bij Juda afgesneden. De-oorzaak van verlossing ligt niet in de ellende staat van Juda, van Gods volk. Maar de HEERE zag, en het was kwaad in Zijn ogen, dat er geen recht was: Daarom bracht Gods hand Hem heil aan, ja Hij zorgde voor een Voorbidder. Hier hebt u de oorsprong van Sions Verlosser. Hij komt uit het vrije welbehagen Gods. Voor een balling kon vragen om een

Verlosser, ja voor ze zelfs in ballingschap waren, heeft God reeds gevraagd om een Verlosser. Want God zag van eeuwigheid de verloren staat van de uitverkorenen, maar Hij wenste hen het gewenste land, de sierlijke erfenis te geven. Daartoe is deze Verlosser van Sions ballingen gekomen in de Vrederaad. Ik kom om Uw wil en welbehagen te doen. Om Borg te worden en met Zijn hart tot God te genaken. Uit heilige liefde tot de wil Zijns Vaders en tot de verlossing van de Zijnen kwam Hij. Niet alleen in de eeuwigheid, maar ook in de volheid des tijds. In de menselijke natuur daalde deze Verlosser af in de geestelijke ballingschap en in de verloren staat van Zijn Sion. Hij boog onder de wet, om degenen die onder de wet waren en zichzelf nimmer konden verlossen, vrij te maken. Hij kwam tot Sion. Dat is de naam die ziet op Jeruzalem en haar inwoners, maar ook bijzonder gebruikt wordt om de ballingen in Babel aan te duiden. Ze waren Sion, waar niemand naar scheen te vragen. Maar de Heere vroeg en vraagt nog naar zulke geestelijke ballingen en gevangenen, die zo rechtvaardig van God gescheiden liggen, en die zelf deze scheiding niet weg kunnen nemen, noch zich uit de ballingschap bevrijden kunnen. Als er stond dat zij tot de Verlosser moesten komen, dan was het voor Sion eeuwig kwijt. Maar het onuitsprekelijk genadewonder is dat deze Verlosser tot hen komt. Hij

weet waar ze in gevangenis kwijnen. Hij weet waar de harpen aan de wilgen hangen. Hij weet waar er een ziel verkeert, die buiten Hem nooit verlost kan worden.

Want hoewel dit plaatsmakende werk des Geestes niet gaat zonder droefheid, tranen, smeken en hartelijke boetvaardigheid en rechteloosheid, nochtans ligt daar de grond niet in. Integendeel, grond en hoop buiten deze Verlosser raken ze kwijt. Maar Hij komt als Verlosser, als Goël. Dat is om het grootste kwaad van hen weg te nemen, namelijk de zonde, die zo bitter geworden is, die hen vloekwaardig en doodschuldig maakt.

In dat verlossingswerk draagt Hij de heilige wet, om die volmaakt voor Sion te volbrengen. Hij draagt ook de vloek der wet en het oordeel der wet om door lijden het oordeel en de vloek in de dood weg te dragen. Zo heeft Hij Zelf onder de wet de zonden van Sion in het vlees gedragen op het hout. Totdat de wet, ja Zijn Vader voldaan was. Hij brengt in dat verlossingswerk ook tot het hoogste goed. Hij brengt terug in de gunst en gemeenschap Gods, Hij neemt de scheiding weg. Zo verlost Hij Sion

Inhoud

Meditatie: De komende Verlosser 1	
In orde: Hantering en waardering van kerkorde en kerkrecht (3) .. 2	
Commentaar: Moderne media .. 3	
Afval of verval (1) .. 5	
Een gelukwens .. 5	
Voor alle duidelijkheid .. 7	
Van Overzee: Was het wel de moeite waard? .. 8	
Boekennieuws .. 9	
Kerknieuws .. 10	
Berichten .. 10	
Predikbeurten .. 11	

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: C.G. van Es
Ronsseweg 527,
2803 ZJ Gouda,
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

*****

Administratie en betalingen van
abonnementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor abonn. gelden: 64327.
email: kbgg@cbgg.nl

*****

Alle **advertenties** aan:

Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.
email: saambinder-adv@rdnet.nl

*****

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

*****

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:

Luchtpost:

Amerika \$ 56,-, Canada \$ 68,-.

Zeepost:

Amerika \$ 49,-, Canada \$ 59,-.

*****

Advertenties € 0,50,- per mm.

Familieberichten

€ 0,40,- per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk donderdag
in bezit van de administratie te zijn.

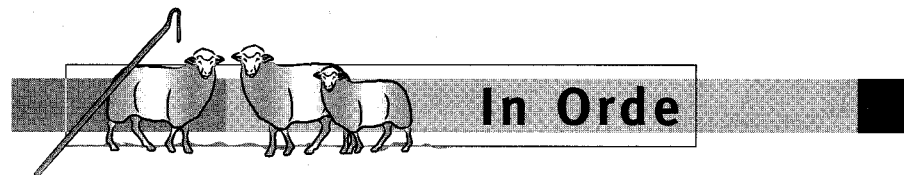
Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

dat onder de wet was en maakt ze
vrij van ongerechtigheden. Zo doe
Hij ook aan mij, zo bidden de uit-
ziende ballingen. En dat zal Hij ook
Zelf vervullen, want op Gods tijd
komt deze Verlosser tot het hart van
Zijn Sion. En in Zijn komen neemt
Hij alle onmogelijkheid weg, ja ver-
loste Hij dadelijk en doet door het
geloof deze verlossing omhelzen.

De HEERE lere door Zijn Geest
onze ballingstaat buiten God inle-
ven. Hij verwekke het noodgeschrei
om verlossing, ja om deze Verlosser.
Dan zal Hij ook Zelf Zijn belofte
vervullen: En daar zal een Verlosser
tot Sion komen.

Rijssen, ds. C.A. van Dieren.

Hantering en waardering van kerkorde en kerkrecht

(3)

In 1936 verscheen de vijfde druk van de tekstuitgave van de Dordtse Kerkorde, die ook dit keer door ds. G.H. Kersten werd verzorgd. Het jaar daarop publiceerde de predikant in opdracht van de Generale Synode een nieuwe en op grond van bronnenonderzoek enigszins aangevulde uitgave van het bekende 'Kerkelijk Handboekje', dat een verzameling biedt van oude gereformeerde kerkorden uit het Nederlandse taalgebied. Het een en ander is tekenend voor het geheel gewijzigde klimaat binnen de Gereformeerde Gemeenten ten aanzien van de hantering en waardering van kerkorde en kerkrecht.

Een afwijkende lijn

In de jaren direct na de Tweede Wereldoorlog werd echter een afwijkende lijn zichtbaar. Toen liet zich de invloed gelden van het zogenaamde 'nieuwe kerkrecht', dat afkomstig was uit de Gereformeerde Kerken in Nederland. Daar was de predikant M. Bouwman in 1937 gepromoveerd aan de V.U. op het proefschrift over *Voetius over het gezag der synoden*. In deze door velen bejubelde en door andere scherp bekritiseerde dissertatie gaf Bouwman aan, dat F.L. Rutgers Voetius op tenminste vijftien punten verkeerd zou hebben verstaan. Bouwman plaatste een is-gelijk-teken tussen de kerkenraad en de meerdere vergadering. Er zou geen principieel verschil bestaan tussen kerkenraad en synode. De synode zou dezelfde vol-

ledige tucht-, leer- en regeermacht hebben als de kerkenraad. Dat betekende dat een synode rechtstreeks zou mogen ingrijpen in een plaatselijke gemeente als daar sprake zou zijn van wanbestuur en een algeheel bederf van de plaatselijke gemeente. Rutgers daarentegen had altijd gesteld dat de afzetting van ambtsdragers moet geschieden door de in de kerkorde genoemde en daartoe bevoegd verklaarde organen. Aan een synode komt alleen het oordeel, de vormgeving en de leiding bij de uitvoering van de synodale uitspraak toe. De afzetting van ambtsdragers zelf geschiedt door een dubbele kerkenraad of de classis, bijgestaan door deputaten van de meerdere vergadering.

De visie van Bouwman, die onder fundamentele kritiek werd gesteld door de Zierikzeese predikant J. van Lonkhuyzen en de Kamper hoogleraar S. Greijdanus, zou de geschiedenis ingaan als het 'nieuwe kerkrecht'. Het werd radicaal toegepast in 1944 ten aanzien van de hoogleraren K. Schilder en S. Greijdanus en de met hen sympathiserende ambtsdragers en gemeenten. De Vrijmaking van 1944 was ook een hevig kerkrechtelijk conflict, dat vaak het conflict over de leer naar de achtergrond drong.

De invloed van het 'nieuwe kerkrecht' is duidelijk afleesbaar bij de gang van zaken in onze gemeenten in het conflict rond dr. Steenblok in 1953. De Generale Synode van dat jaar maakte gebruik van de zeer vergaande zelfstandige bevoegdheden,

die M. Bouwman voorstond. Na de zo trieste scheuring publiceerde *De Saambinder* een artikelenreeks, waarin deze kerkrechtelijke benadering werd verdedigd. De daarin gegeven motivering sloot naadloos aan bij de opvattingen van M. Bouwman. Dat laat zich ook wel begrijpen, omdat de visie van Bouwman toen door velen nog als wetenschappelijk juist werd beschouwd. Door de toepassing van dit 'nieuwe kerkrecht' is echter aan de bezwaarden die in 1953 de Gereformeerde Gemeenten verlieten om een eigen kerkverband te vormen – de Gereformeerde Gemeenten in Nederland – lang niet altijd recht gedaan.

Beperkte bevoegdheden

In de periode na 1953 heeft met name ds. K. de Gier (1915-1999), docent kerkrecht aan de Theologische School te Rotterdam, benadrukt dat de meerdere vergaderingen in de D.K.O. beperkte bevoegdheden hebben, omdat er sprake is van een afgeleide macht. Meerdere vergaderingen kunnen immers binnen de structuur van de D.K.O. alleen tucht oefenen, omdat de zaken zelf door de kerkenraad van een gemeente op de agenda zijn geplaatst en de bevoegdheid tot tucht oefening door de gemeente aan de meerdere vergadering is overgedragen. De door ds. De Gier aangegeven lijn werd in de tweede helft van de twintigste eeuw algemeen gevolgd. Deze benadering baseert zich in tegenstelling tot de visie van Bouwman op de letterlijke tekst van de D.K.O. en is verwant aan de daaraan door Rutgers gegeven uitleg.

Wel kunnen er uiterst moeilijke probleemsituaties zijn, waarin de D.K.O. niet voorziet. Een voorbeeld daarvan is het zogenaamde wanbestuur in een plaatselijke gemeente. Dergelijke problemen werden in Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden – waarin men de samenwerking van kerk en overheid voorstond – met behulp van de macht van de overheid tot het gewenste einde gebracht. Dat zou in ons huidige staatsbestel een ondenkbare en ook ongewenste benadering zijn. Dit betekent wel, dat in bijzondere probleemsituaties aan de meerdere vergadering een taak kan toekomen, die vroeger door de overheid werd vervuld.

Voortgaande bezinning

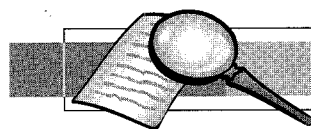
In de jaren negentig vond binnen de Gereformeerde Gemeenten ook een voortgaande bezinning op deze problematiek plaats, toen ontwikkelingen in de wereldlijke rechtspraak een verdere doordenking en uitwerking van de kerkelijke rechtspraak noodzakelijk maakten. Dit resulteerde in het boek *In orde* (1999), dat ook in andere kerken van de gereformeerde gezindte met instemming werd ontvangen. Deze 'Handleiding en toelichting bij de kerkelijke rechtspraak' kent een geel gedeelte, dat een verbindend karakter heeft en een groen of adviserend gedeelte. In het adviserende deel werd bewust gekozen voor een middenweg tussen het 'oude' en het 'nieuwe kerkrecht'. Daarbij is een meerdere ver-

gadering slechts onder zeer nadrukkelijke voorwaarden tot handelen bevoegd in kwesties die tot de competentie van een mindere vergadering behoren. Juist vanwege het gevaar van machtsmisbruik door de meerdere vergadering is een zeer terughoudende opstelling vereist.

Het belang van een voortdurende kerkrechtelijke bezinning werd mede onder invloed de sterk gewijzigde tijdsomstandigheden door de kerken steeds meer noodzakelijk geacht. Dit resulteerde in 1996 in de instelling door de Generale Synode van de Commissie Kerkrecht, die door de Generale Synode van 2001 werd omgevormd tot een Deputaatschap Kerkrecht.

(wordt vervolgd)

Boskoop, ds. M. Golverdingen.

Commentaar

Moderne media

Voetbal

Mogen wij op zondagmiddag naar een voetbalwedstrijd kijken? Het antwoord op deze vraag zal voor vele lezers van *De Saambinder* denk ik niet zo moeilijk zijn. We beseffen wellicht allemaal (jong en oud) nog wel dat we dáár niet thuis horen. Zeker niet op zondag. Trouwens ook niet door de week. En ook niet via de radio of de TV. Het voetbalveld staat mijlenver af van de Bijbel en de geboden van de Heere. Alleen al het gevloek en de ontheiliging van Gods Naam en dag doen ons beseffen dat wij daar niet thuis horen. Uit onderzoek is gebleken dat het voetbalveld een plaats is waar Gods Naam het meest wordt misbruikt. Toch zijn er mensen die een pleidooi houden voor een bezoek aan het voetbalveld. Ik las ergens het volgende van prof. dr. A.A. van Ruler, destijds hoogleraar in de godgeleerdheid aan de universiteit van Utrecht: 'Van Ruler was een groot voetballiefhebber en bezocht, als hij even kon, 's zondagsmiddags de Galgenwaard, het voetbalstadion van FC Utrecht, om vervolgens snel terug te keren naar de kerk om daar zijn catechismuspreek te houden'. In zijn bekende artikel in het blad

Wapenveld over de 'ultra-gereformeerden' zegt hij: 'Men kan ... met lust kijken naar een voetbalwedstrijd en in het plezier dat men – ook als men tegen de dood aanleeft – daarin een moment van heiliging vinden' (geciteerd bij ds. A. Vergunst, *Neem de wacht des Heeren waar*, pag. 66). Het voetbalspel, ook in zijn huidige massale en verdwazende karakter, ziet Van Ruler als een uiting van levensheiliging. Voorwaar een uiterst merkwaardige visie! Een visie overigens waarvan ik denk dat hij onder ons mogelijk al verder is doorgedrongen dan we zouden wensen. Hooguit trekken we de uiterste consequentie ervan nog niet. Graag ter toelichting daarom het volgende.

RD-artikelen

Onlangs zijn er in het RD allerlei artikelen verschenen over moderne media. Het zijn artikelen die ingaan op het gebruik van de computer, televisie, radio, mobiel, lectuur etc. Uit onderzoek blijkt dat het gebruik van de moderne media al heel ver is voortgeschreden in de volle breedte van onze gezindte. Ook zijn er allerlei ontwikkelingen die het gebruik ervan wel zullen doen toenemen. Binnen niet al te lange tijd, zo is de

verwachting, zijn er mobieltjes die tegelijk telefoon, navigator, computer, televisie en radio zijn. In bepaalde dure auto's zijn dergelijke apparaten al standaard meegeleverd. Aan deze dingen is in ons blad al meer dan eens aandacht besteed.

Het onderzoek van het RD was opzienbarend, maar echt nieuw was het eigenlijk niet. Uit allerlei eerder onderzoek is al wel gebleken dat de moderne media steeds verder doordringen in de gezindte. Ook is het niet nieuw dat bijvoorbeeld film en bioscoop steeds minder kritisch en afwijzend worden gezien. In 1998 was bijvoorbeeld 60% van de jongeren het niet eens met de stelling: 'Terecht is bioscoopbezoek in de reformatorische kring altijd tegengegaan'. Anders gezegd: de meerderheid van de reformatorische jongeren ziet toch niet zoveel kwaad in film en bioscoop. De conclusies uit het huidige RD-onderzoek bevestigen dit beeld. De reeds in 1998 gesignaleerde trend lijkt zich verder door te zetten. Nu is het lastig om aan de huidige onderzoeksgegevens eenduidige conclusies te verbinden. Het is ook niet de bedoeling in dit commentaar alle haken en ogen in kaart te brengen. Vragen zijn er echter genoeg. Deels is het gebruik van de moderne media een ontwikkeling die onontkoombaar is. Op het werk en via de school worden vele jongeren met computer, video, en internet in aanraking gebracht. Anderzijds zijn er ook elementen waardoor er patronen ontstaan die niet gewenst zijn. De hele wereld van het entertainment (moderne muziek, film, pornografie, etc) blijkt binnen handbereik te zijn. Dat lijkt mij niet gewenst. Ik wil deze commentaar toespitsten op de visie rond film en bioscoop. Door de dvd's en de video is dat heel erg dichtbij gekomen. Ook vanuit de twee bijeenkomsten die het RD heeft georganiseerd, kwam dit vrij duidelijk naar voren. Wat is er tegen de film?

Film

Op de bijeenkomsten van het RD kwam de vraag naar voren of je lachfilms zou mogen bekijken. Ook blijkt dat film kijken via dvd's en video toch vrij breed in de gezindte wordt gedaan. Hoe daarover te oordelen? Een van de sprekers op de RD-congres (de heer Johan Vreugdenhil) wees dit gebruik van de moderne media radicaal van de hand. Hij wees op de makers van

dergelijke films en het gevaar van de bioscoop in het algemeen. Het bekijken van dergelijke films kan moeilijk gezien worden als een gehoorzaamheid aan Gods Woord en Gods geboden. Daarom wees hij het kijken ernaar van de hand. In het *Nederlands Dagblad* is over die uitspraak tamelijk venijnig en opgewonden gereageerd. Journalist Hilbrand Rozema vond het maar heel absurd dat dergelijke films werden afgewezen. In een opgewonden reactie brak hij de staf over de bekrompenheid en de benepenheid van de reformatorische mensen. Rozema zag er geen enkel bewaar in om naar dergelijke films te kijken. Hijzelf was die benepenheid allang te boven gekomen. In het ND van 10 november 2003 gaat ook dr. G. van den Brink nog wat dieper in op de problematiek. Bij hem horen we een enigszins ander geluid. 'Ik vind het daarom eerlijk gezegd helemaal niet zo vreemd dat Vreugdenhil minstens de vraag oproept, of het wel zo gepast is ons aan die producties te laten'. Toch is uiteindelijk ook Van den Brink niet afwijzend. Vanuit de gedachte dat lachen een schepping is, voert hij een pleidooi om dergelijke films wel te bekijken. Het resoluut afwijzen van lachfilms is voor Van den Brink een dopers trekje. Calvijn zou over deze zaken heel anders hebben geoordeeld. Bij Calvijn zou er juist heel veel positieve waardering zijn voor het aardse en de schepping. Uiteindelijk is Van den Brink van oordeel dat we best naar lachfilms mogen kijken, want 'lachen is een scheppingsgave van God'.

Motief

De betekenis van de bijdrage van Van den Brink is dat hij de discussie verdiept naar theologische wortels. Dat lijkt mij heel belangrijk. We zijn immers niet klaar met het uitspreken van wat wel en wat niet mag. Er is een diepgaande en blijvende bezinning nodig om rond het gebruik van de moderne media een duidelijke positie te kunnen innemen. Ook naar onze jongeren toe zijn we met louter geboden en verboden niet klaar. Waarom wijzen we iets af? Waarom aanvaarden we iets? Steeds moeten we in de gedachtevorming de wortels en de motieven in de gaten houden. Het Woord van God is daarbij de beslissende instantie. En juist rondom de moderne media is er nog heel wat denkwerk te verrichten. In

de jaren 60 hebben onze gemeenten (naar mijn overtuiging volstrekt terecht) duidelijk afstand genomen van het gebruik van de televisie tot vermaak. Achter deze gedachte lag ook een diepe theologische motivering. Dr. C.P. Polderman heeft dat in zijn dissertatie *Kerk en Wereld* duidelijk aangetoond. De distantie heeft goede bijbelse en kerkhistorische papieren. Ondertussen echter zijn de ontwikkelingen verder gegaan. De moderne media beperken zich niet tot radio en tv. Er is een hele stroom andere en nieuwere media gekomen. De film en de bioscoop dringen daardoor zonder meer verder op. De artikelen in het RD geven dat ook aan. En Van den Brink ziet bijvoorbeeld in lachfilms weinig problemen. Heel veel dvd-kijkende jongeren (én ouderen!?) wellicht ook niet. Lachen is toch een scheppingsgave van God?

Goedkoop

Toch valt er nog wel wat meer te zeggen over scheppingsgaven. Kunnen we nu maar zo gemakkelijk een lijn trekken tussen scheppingsgaven en film? Is daarmee het gebruik van de film gelegitimeerd? Daargelaten nu maar even of we Calvijn zo gemakkelijk voor die kar kunnen spannen (zijn visie op deze aardse werkelijkheid was bepaald niet erg rooskleurig!), lijkt het me wel erg kort door de bocht om zomaar even vanuit de schepping tot *gebruik* te concluderen. Atomen zijn ook scheppingsgaven. Atoombommen zouden dan goede scheppingsgaven van God zijn? Het zo gemakkelijk hanteren van scheppingsgaven roept de herinnering op aan dr. Kuyper en het neo-calvinisme. Het is in het licht van de Bijbel en de gereformeerde theologie ook een wat wankel basis. De wet der zeden lijkt mij een veel betere maatstaf om ontwikkelingen te toetsen. Kunnen film, bioscoop, dvd's etc. de toets van die geboden doorstaan? En staat het kijken naar lachfilms niet op gespannen voet met de norm van de Tien Geboden? Laten we in het denken over allerlei ontwikkelingen dat toch niet vergeten. De Heere heeft Zijn wet gegeven. De onderhouding daarvan betaamt alle mensen. Bovendien zou ik willen wijzen op de notie van de eeuwigheid. We zijn reizigers naar de eeuwigheid. Dit leven, is in eeuwigheidslicht, niet anders dan een gestadige dood. Daarom zouden we het aardse maar niet te hoog

moeten waarderen. Zeker als het gaat om zaken als lachfilms etc. Vanuit de Bijbel en de geboden laat zich een afwijzing daarvan heel eenvoudig onderbouwen. Wat wordt er bijvoorbeeld in films niet gevloekt. Wat is er soms ook veel zedeloosheid. En hoeveel nutteloos tijdverdrijf is er in het bekijken van films. Dat brengt mij tenslotte weer bij het begin van deze commentaar. Van Ruler zat op zondag bij het voetballen. Ook bij hem zat daar een gedachte achter. Bij Van Ruler zien we een overwaardering van deze aardse werkelijkheid, waardoor hij geheel tekort doet aan de realiteit van Genesis 3 en het bederf door de zonde. De aarde is een tranendal en daarom kunnen en mogen we daar niet volop en voluit aan meedoen. De wereld gaat voorbij en haar begeerlijkheid. Wat hebben we deze bijbelse gedachten ook nodig in het omgaan met de moderne media. Want het zou ingrijpend zijn als we inhoudelijk langzamerhand op de lijn van Van Ruler terecht komen! In zijn reactie op Van Ruler heeft ds. A. Vergunst juist daar het meest indrin-

gend de vinger bij gelegd. 'De gedachten, die Van Ruler uitspreekt, spreken van een vreugde aan deze wereld beleven, die naar het getuigenis van de Heilige Schrift de ware christen vreemd is' (*Neem de wacht des Heeren waar*, pag. 66). Wat Van Ruler heiliging noemt 'heeft niets, maar dan ook niets' daarmee gemeen.

Visie

De discussie en de meningsvorming over de moderne media is uitermate moeilijk. Er zijn hier vragen die niet zomaar zijn op te lossen. Laten we echter wel oppassen om niet in verkeerde wateren terecht te komen. Bezinning is daarom meer dan ooit noodzakelijk. De moeilijke vragen waar de moderne tijd ons voor stelt, mogen we uit kracht van het beginsel niet uit de weg gaan. De diepe levensernst waarvan de Bijbel en de Reformatie getuigen hebben we vandaag de dag heel erg nodig om tot een juiste visie op de moderne media te komen.

Amersfoort,

ds. W. Visscher.

Afval of verval?

(1)
Er is een heel dik boek op de markt verschenen: *Afwachten of verwachten?* Volgens de ondertitel gaat het over 'de toe-eigening des heils in historisch en theologisch perspectief'. De schrijver is dr. K. van der Zwaag, afgestudeerd in de wijsbegeerte en gepromoveerd op een proefschrift over artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Volgens de achterkant studeerde dr. Van der Zwaag ook theologie. Dit is een bijvak geweest (Nederlandse kerkgeschiedenis). Reeds jaren is hij journalist bij het *Reformatisch Dagblad*. Van der Zwaag heeft gemeend een boek te moeten laten verschijnen over genoemd onderwerp. Waarom dit boek het daglicht heeft gezien, schrijft hij in de inleiding: 'Als genade genade is en het geloof een gave Gods, hoe zit het dan met de factor van de menselijke wil? Heft de genade de menselijke verantwoordelijkheid niet op? Als de wil dan door de zonde onvrij gewor-

den is en bevrijd moet worden door de Heilige Geest, in hoeverre blijft de menselijke wil als wil werkzaam en in dienst genomen in dit proces van toe-eigening? Het is deze vraagstelling die we in dit boek uitvoerig aan de orde willen stellen'.

Overigens ontbreekt een duidelijke probleemstelling. Gezien het feit dat de hier genoemde vraag ook op de achterkant van het boek geschreven staat, meen ik er niet verkeerd aan te hebben gedaan juist dit gedeelte eruit te lichten. In deze studie zouden tal van theologen en 'oude schrijvers' aan de orde komen. Zij zouden de heenwending naar God beschreven hebben als een geheimvol mysterie, waarin enerzijds de trekkingen van Gods Geest in Zijn soeverein genadewerk geleerd worden, en anderzijds de menselijke overgave een onmisbare rol in het proces van bekering een rol speelt. Beide elementen staan in een spanningsvolle eenheid naast elkaar, zo schrijft Van der Zwaag.

Een gelukwens

Grote blijdschap vervulde de harten van allen die het Huis van Oranje een warm hart toedragen, toen bekend werd dat onze kroonprins Willem-Alexander en zijn echtgenote, Prinses Máxima, op zondag 7 december 's middags om 17.01 uur werden verblijd met de geboorte van een – naar het zich laat aanzien – gezonde dochter. Van harte willen wij het ouderpaar met de geboorte van deze jongste Oranjetelg, van wie de naam tijdens het schrijven van deze regels nog niet bekend is, gelukwensen.

Het is nu bijna 66 jaar geleden – het was 31 januari 1938 – dat er een kroonprinses werd geboren, die nu al bijna 24 jaar onze vorstin mag zijn. Ik sloeg er de preek nog eens bij op die ds. G.H. Kersten destijds ter gelegenheid van haar geboorte heeft gehouden over de woorden uit 1 Thessalonicenzen 5: 'Dankt God in alles'. In de hem eigen plechtige stijl begint hij zijn preek met de woorden: 'Grote blijdschap heeft niet alleen ons Koninklijk Huis maar ook het Nederlandse volk vervuld, nu in de morgen van de laatste januari het bericht zich met ontzaglijke snelheid door geheel het land verbreid heeft, dat een Prinses van Oranje geboren is. Met groeiend verlangen is sinds enkele weken dit heuglijk feit tegemoet gezien...'. Wat de Rotterdamse predikant even later in zijn preek opmerkt, zou vandaag geschreven kunnen zijn: 'O, ik bid u, laat het oor niet hangen naar hen, die de weldaden Gods verkleinen en u vragen wat betekenis de geboorte van de Prinses meer heeft, dan van enig ander kind? Die geboorte is voor ons volk van onnoemelijk groter betekenis! Juist daarom, omdat God Nederland en Oranje samensnoerde; omdat Nederland zonder Oranje wegzinkt in nameloze ellende...'. Aldus ds. Kersten in 1938.

Het gebed van Gods kinderen mocht maar voor ons vorstenhuis zijn. Er is veel wat bedroeft, maar wie leerde treuren over de zonden in zijn eigen leven zal zich niet licht boven een ander verheffen. Het zij onze bede dat de Heere de moeder spoedig zal willen herstellen, dat de beide ouders het hun toebetrouwde pand christelijk en godzalig zouden mogen opvoeden en bovenal dat het geboren Prinsesje geschreven mocht worden op de rol waar de Heere Zijn kinderen schijft.

ds. M.

De inleiding

Naar deze inleiding moest worden gezocht, omdat er eerst een aantal citaten over poorten werd gegeven, waaronder een van nota bene Kafka, een moderne niet-christelijke schrijver. Waarom werd overigens niet gewezen op het poortje uit de christenreis van Bunyan? Het wonderlijke van de inleiding is dat de vraagstelling en het antwoord erop reeds hier gegeven worden, vóórdat het onderzoek en de resultaten daarvan zijn weergegeven. Er staat namelijk nogal wat in deze zinnen. De bekering zou een *proces* zijn. Dat is een keuze! Het roept de vraag op of wij spreken over de bekering die volgt op het geloof, of over het *punt* in de tijd dat Gód een zondaar bekeert, oftewel de bekering in ruimere of in engere zin. Bovendien wordt nu reeds gezegd dat de mens in die bekering een *onmisbare rol* speelt en dat het werk van God en dat van de mens in een spanningsvolle eenheid naast elkaar staan. Zijn we, als we zo spreken, op gereformeerd grondgebied? Op de Dordtse Synode van 1618 hebben deze vragen ingrijpend, indringend en uitputtend gespeeld. Ons is als kerk van Nederland een antwoord nagelaten in de Dordtse Leerregels. Zouden zij ook zo gesproken hebben? Zou Van der Zwaag dat in het boek kunnen aantonen? Hebben onze reformatoren en Nadere Reformatoren ook in die zin gesproken: God wat en de mens ook wat? We laten de vragen nog even staan.

De verdeling

Van der Zwaag behandelt de stof in vijf delen. Het eerste deel tekent de mens in zijn bestaan als zondaar. De mens is zijn geluk en zaligheid kwijtgeraakt en heeft zichzelf gestort in een *toestand* van ellende en *onrust*. Terstond komen er weer vragen op: waarom niet de *staat* van ellende? Mag je zeggen ellende *en onrust*? We laten het nog even liggen. Het tweede deel beschrijft de genade die in Christus is geopenbaard en aan zondaren wordt verkondigd. Na de minder dan tien bladzijden over de *onrustige mens* der zonde, komen er meer dan 500 bladzijden over dit tweede gedeelte. Met alle respect moet ik hier toch zeggen, de inhoudsopgave erbij houdend, dat ik geen structuur ontdekken kan en dat het geheel bij-

zonder rommelig aandoet. Talloze onderwerpen passeren de revue. De schrijver noemt er een paar op en zet erachter: enzovoorts! In het derde deel van ruim driehonderd bladzijden geeft hij een beschrijving van de theologische ontwikkeling van de reformatische kerken na de Afscheiding. Ook hier spreekt de schrijver over 'tal van thema's' uit het tweede deel die nu in het derde deel aan de orde komen. Wat opvalt in de inhoudsopgave bij dit deel is, dat het hier voornamelijk gaat over de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland), en niet over het brede gebied van de reformatische kerken na de Afscheiding. Het vierde deel wil een analyse bieden van de licht- en schaduwzijden van de bevindelijke traditie (ruim honderdvijftig bladzijden). De slotbeschouwing (deel vijf) is zeer kort: slechts zes pagina's.

Het eerste deel: de onrustige mens der zonde

De schrijver beschrijft allereerst dat de mens dood ligt in zonden en misdaden en geheel voor God verdoemelijk is. Toch blijft de zonde een vrijwillige daad en is geen noodlot. Hoewel de mens zondigt uit noodzakelijkheid, mag er toch niet gesproken worden in termen van dwang. De erfzonde is te beschouwen als die toestand waarin de mens van nature geboren wordt en waarin elke zondige daad zijn beslag krijgt. Zij wijst de schuld en verdoemenis aan en de zonde als een macht waaraan de mens zelf zijn toestemming geeft door middel van zijn eigen (verkeerde) wil. De mens is ten volle verantwoordelijk voor het kwaad van zijn eigen zondige daad. Van der Zwaag benadrukt dat de mens een vrije wil heeft behouden, ook na de val, in die zin dat hij verantwoordelijk is voor zijn goede en kwade handelingen. Met deze vrije wil kan hij echter niet ontsnappen aan de slavernij van de zonde. Hij kan (slechts in theorie) willen wat goed en recht is, maar toch daadwerkelijk kan hij niets recht en goed willen. Tot hiertoe kunnen we met Van der Zwaag, in grote lijnen, instemmen. Er komt dan echter een plotselinge wending. De schrijver merkt op: 'Al deze zaken zijn van belang omdat we, zoals we later zullen zien, ook het geloof moeten beschouwen als

een daad van de wil, zij het van de door de Geest *levendgemaakte* wil. Zoals een mens geen stok en een blok is in het zondigen (Dordtse Leerregels III/IV, 16), zo is hij het ook niet in het geloven. Wanneer we *beide* zaken niet leren, maken we in de eerste plaats God tot een oorzaak van onze schuld, in de tweede plaats zien we ook niet dat het geloof (mede) een daad van de mens zelf is.' Beseft Van der Zwaag dat dit alléén waar is voor de *levendgemaakte wil*? Dat er dan wat gebeurd is in een mensenleven? Laat hij hier het gewicht van Zondag 3 wegen: ganselijk onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad, tenzij een mens door de Geest Gods wederom geboren worde? Uit het citaat van B. Wentsel, dat hierop volgt, is te vrezen dat Van der Zwaag voor de onbekeerde mens laat gelden, wat in de Schrift en de Leerregels van Gods levendgemaakte kinderen gezegd wordt. We laten het citaat, dat met instemming wordt aangehaald, volgen: 'Gods liefde voor de mens, ook voor de zondige mens, is weliswaar zeer groot, maar de mens heeft een eigen verantwoordelijkheid in het al of niet aanvaarden van de liefde Gods. God neemt de mens deze beslissing niet uit handen'. Voor alle duidelijkheid: Wentsel plaatst dit citaat in het licht van de al-verzoening. Het gaat te ver om Wentsel hier recht te doen in het licht van zijn hoofdstuk daarover. Hier gaat het om de wijze waarop Van der Zwaag dit citaat gebruikt. De mens heeft een vrije wil. Dat heeft hij willen benadrukken. En die wil geldt ook het geloven. De mens moet blijkbaar ook wat doen, namelijk Gods liefde aanvaarden.

De onrustige mens

Die werkzaamheid die de onwedergeboren mens verrichten moet, blijkt nog duidelijker in de volgende paragraaf over de *onrust* van de mens. Het geluk is uit het leven verdwenen door de zonde en godverlatenheid. De wil tot geluk is echter niet uit het leven van de mens verdwenen. De mens zoekt dat geluk in de wereld. Dit kan hem als mens met een eeuwige bestemming niet verzadigen. Instinctief hebben we het gevoel het geluk buiten onszelf te moeten zoeken (Pascal, een Frans filosoof uit de 17^e eeuw, behorend

tot de stroming van het jansenisme in de roomse kerk). Van der Zwaag volgt nu Pascal en enkele citaten van Augustinus om uiteindelijk uit te komen bij de zin dat het toch merkwaardig is dat de mens aanspreekbaar is doordat hij het gevoel van zijn zonde heeft. Dit gevoelen heeft als voordeel dat de mens zijn kwaal beseft. Maar, zo haalt Van der Zwaag een bekende uitdrukking aan: de grootste ellende van de mens is toch dat hij zijn ellende niet beseft? Hierop volgt direct: niets is zo gevaarlijk voor de mens als een gevoelloos voortleven zonder aan zijn ernstige situatie te denken. Kennis van de ellende doet de onrust van de mens beseffen en drijft uit naar het zoeken naar redding. Hier zouden we willen roepen: maar hoe kent de mens zijn ellende? Het gaat toch niet alleen om een besef dat we ellendig zijn? Dat besef heeft iedereen wel eens. Het gaat toch om de kennis der ellende? Dat wordt, naar de Heidelbergsche Catechismus toch gekend uit de Wet Gods? Waar is hier het functioneren van Gods Wet in de hand van Gods Geest? Waar is hier het ontdekkende werk? Helaas, we horen het niet. Van der Zwaag gaat te rade bij Pascal, die betoogt dat het verlangen naar geluk in de mens gebleven is en zijn ongelukkig-zijn de mens niet bevredigt. Het is dwaas en onredelijk volgens de schrijver, om God niet te zoeken. Zoeken is ook een plicht, waaraan de mens zich niet onttrekken kan. Juist dat onrustige in de mens is zijn grootheid, want hoe onrustiger de mens is, hoe meer hij beseft de rust die hem ooit ten deel viel. Het is, zo verwijst Van der Zwaag naar Pascal, goed om van het nutteloze zoeken naar het ware goed moe en afgemat te zijn, zodat we onze handen uitstrekken naar de Verlosser. Vervolgens gaat hij zich in de volgende hoofdstukken richten op de vrije genade van Jezus Christus als het enige geneesmiddel tegen de zonde en de onrust van de mens.

Enkele conclusies

We hebben wat uitvoerig dit deel weergegeven. Als immers de wortel niet goed is, hoe zal dan de plant zijn? En de wortel is niet goed! Via het breekijzer van de vrije wil, heeft Van der Zwaag met behulp van Pascal een opening in de mens

gemaakt, waardoor hij zelf door goed na te denken zijn ellende gaat leren kennen. En als gezegd wordt dat de mens dood is in de zonden en misdaden, functioneert dat niet! Wij zouden Van der Zwaag willen vragen: mogen wij ons bij onze Heidelbergsche Catechismus houden? *Ganselijk* onbekwaam tot enig goed en geneigd tot *alle* kwaad? Mogen we het onderwijs van de Catechismus vasthouden, waar deze wijst op het werk van Gods Geest in de wedergeboorte, het ogenblik dat God de mens van dood levend maakt en daardoor kennis krijgt, niet van zijn ellendetoestand en hunkering naar geluk, maar van zijn ellendestaat: ik ben buiten God! Mogen we nog leren dat de Heere Zijn Wet gebruikt om daaraan te ontdekken en om door de Wet plaats te maken voor het geneesmiddel Christus? Wij hebben Pascal niet nodig, maar Gods Geest!

Waar is het functioneren van de Wet?

Ik grijp vooruit in het boek. In subparagraaf 2.5 (De vermenging van Wet en Evangelie) komt eenzelfde zaak naar voren. Met instemming volgt Van der Zwaag ds. A. Simons in zijn verzet tegen de ontdekkende werking van de Wet als een (toeleidende) weg tot Christus. Wij moeten leren niets te doen en de toevlucht nemen tot Christus. De Wet kan ons niet zalig maken en daarom moeten we naar het Evangelie. Het is of in Christus zijn of onder de Wet verkeren. En nu is geloven ophouden met werken en Christus ontvangen en omhelzen. Wanneer de Wet voorwaardelijk wordt gebruikt om tot Christus te komen, blijven mensen zien op eigen kenmerken en bevinging en dat is juist het leven onder de Wet. Men komt niet tot de vrijheid van Christus. Met uitdrukkingen die bekend klinken, wordt toch de ontdekkende functie van de Wet uitgeschakeld. Het *door de Wet* aan

de Wet sterven functioneert niet meer. Dat God Zijn eer zoekt in de onderhouding van Zijn Wet komt niet naar voren. Dat de Heere Zijn kinderen leert Zijn eer te zoeken, is buiten het beeld.

De toe-eigening des heils.

Ik sluit dit eerste artikel af. In het Doopformulier lezen we het woord toe-eigenen. We zullen de zinsnede letterlijk laten volgen: '...zo verzekert ons de Heilige Geest door dit Heilig Sacrament dat Hij in ons wonen, en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigende hetgeen wij in Christus hebben...'. Onze vaders hebben het woordje toe-eigenen geheel laten slaan op het werk Gods door Zijn Geest. Daar komt nu werkelijk niets van de mens bij. Het is de Heere, Die Zijn kinderen de weldaden in Christus toerekent! Eenzijdig en soeverein. Paulus schrijft in Efeze 2: 'En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden... Maar God, Die rijk is in barmhartigheid door Zijn grote liefde, waarmede Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus; (uit genade zijt gij zalig geworden).' Bij die bijbelse leer voel ik mij veilig, niet bij Pascal of welke filosoof dan ook, die toch nog een peperkorrel in de mens wil leggen! Laten we ons eenvoudig aan onze Catechismus houden: waaruit kent gij uw ellende? Uit de Wet Gods!

(wordt vervolgd)

Nieuw-Beijerland, ds. D. de Wit.

N.a.v. dr. K. van der Zwaag, **Afwachten of verwachten? De toe-eigening des heils in historisch en theologisch perspectief.** Uitg. Groen, Heerenveen, 2003. 1098 blz. Prijs: € 29,50.

Voor alle duidelijkheid

Vorige week schreef ik in ons blad een stukje dat als titel droeg: 'Als de slinger van een klok'. Daarin signaleerde ik het verschijnsel dat de tijd-

geest de neiging heeft als een slinger heen en weer te gaan, van uiterste naar uiterste, daarbij het juiste midden maar zelden bewarend. Aan-

leiding voor dit schrijven was het verschijnsel dat jongeren in de pers nogal eens aan het woord gelaten worden om een niet al te evenwichtige mening te ventileren.

Dit artikel nu blijkt aanleiding te hebben gegeven tot enig misverstand. Dat meen ik althans op te moeten maken uit enkele vragen die mij hierover hebben bereikt. Voor alle duidelijkheid wil ik daarom drie dingen opmerken.

In de eerste plaats heb ik het *probleem* dat in de pers werd aangesneden (de wijze waarop velen van onze jongeren plegen om te gaan met de moderne media) volstrekt niet willen bagatelliseren. Dat probleem is er en het is niet gering. Ik schreef trouwens letterlijk: 'Er zijn de laatste tijd met enige regelmaat artikelen verschenen in de pers over het omgaan van onze jongeren met de moderne media. Die artikelen legden een zorgelijke ontwikkeling bloot: niemand kan en mag dat ontkennen.'

In de tweede plaats heb ik in mijn stukje niemand's oprechte bedoelin-

gen en persoonlijke integriteit in twijfel willen trekken, zeker niet die van de hoofdredactie van het Reformatorisch Dagblad. Ik ben ervan overtuigd dat haar taak niet eenvoudig is en dat zij dagelijks te maken heeft met een sterk verdeelde achterban.

In de derde plaats wil ik opmerken dat ik in mijn schrijven over de *pers* heb gesproken. Sommigen hebben gemeend dat ik slechts het RD heb bedoeld, maar dat is niet juist. Weliswaar zijn juist in het RD de laatste tijd artikelenseries verschenen over het onderwerp 'jeugd en moderne media', maar het verschijnsel dat ik heb willen signaleren (een te kritiekloze overname van de standpunten van jongeren in de pers) doet zich veel breder voor en lijkt een tijdverschijnsel te zijn.

Ik hoop met het bovenstaande enige duidelijkheid te hebben verschaft over wat mij bewoog tot het schrijven van mijn stukje van 4 december.

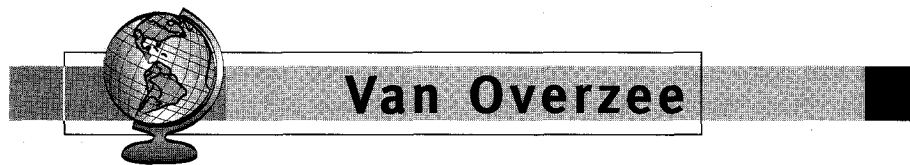
Capelle aan den IJssel,
ds. A. Moerkerken

spreekbeurten vervuld moesten worden. De eerste was op dinsdagavond in Langley, niet zo ver van Vancouver, drie kwartier ten Westen van Chilliwack. Op woensdagavond was de vergadering in het kerkgebouw van onze gemeente in Chilliwack. In Langley was de belangstelling niet groot. Er waren hoogstens ongeveer dertig mensen. Toen kwam de vraag wel even bij me op: *was dit nu wel de moeite waard* na al die uren reizen?

Zo'n vraag getuigt natuurlijk wel van een groot gebrek aan zelfverloochening en een behoorlijke portie zelfmedelijden, moet ik helaas zeggen. Erna las ik echter iets wat me wel wat beschaamd maakte. Het was een stukje in het blad *Learning and Living*, een tijdschrift voor 'Christelijke school en gezin', uitgegeven door de lerarenvereniging van onze scholen hier. Het had als titel: *Was het de moeite waard?* Het begon met te vertellen van een oudere dame die tegen haar dienstmeisje zei dat ze zelf niet naar de vergadering van de TBS kon. Daarom moest het meisje zelf maar gaan, goed luisteren, en nauwkeurig verslag uitbrengen van wat ze gehoord had. Het zal wel lang geleden zijn dat dit gebeurde, maar voor mij was het stukje wel erg actueel.

De vergadering was in een plaatsje in Engeland en de oude dr. Bullinger had beloofd de toespraak te houden. De zaal was afgehuurd, de rekeningen waren betaald en uitnodigingen waren verstuurd. En zo brak de avond van de vergadering aan. Spreker en voorzitter ontmoetten elkaar en wachtten, maar niemand kwam opdagen. Behalve een jonge vrouw: het dienstmeisje. Het was daarom goed te begrijpen dat de voorzitter voorstelde aan dr. Bullinger de vergadering maar te laten vervallen. 'O nee', zei dr. Bullinger, 'dit is aangekondigd en moet gehouden worden.' De voorzitter suggereerde vervolgens dat het dan maar beter zou zijn het heel kort te houden. Weer was dr. Bullinger het echter niet met hem eens, en hij zei: 'Ik zal spreken alsof de zaal geheel gevuld was.'

Het meisje, Jane was haar naam, voelde zich wel zitten, zo alleen in die grote zaal, en ze hoopte vurig dat er tenminste nog een paar bezoekers zouden binnenkomen, maar helaas, er kwam niemand. De vergadering begon. Het was wel wat bijzonder,

Was het wel de moeite waard?

Een paar weken geleden heb ik weer een reis naar de FarWest gemaakt. Hoewel we nog maar een paar weken in Kalamazoo waren, wilde ik deze spreekbeurten toch niet afzeggen. Het was al lang ervoor afgesproken. Het doel van de reis was een aantal spreekbeurten voor de TBS (Trinitarian Bible Society). Dit is de Engelse zusterorganisatie van de GBS, die ook in Canada en Amerika een paar afdelingen heeft. Mij was gevraagd in Alberta en British Columbia te spreken.

Het bleek al volop winter te zijn toen we op het vliegveld in Calgary aankwamen. Overal was er bijna een halve meter sneeuw gevallen. En dat terwijl het daar een week ervoor nog bijna zomers weer was geweest. Het weer kan hier heel snel veranderen en de winter kan zo plotseling invallen.

Vrijdagsavonds heb ik onze school in Monarch, die uitgaat van de drie gemeenten in Alberta (Lethbridge, Picture Butte en Fort Macleod), gesproken naar aanleiding van 2 Petrus 1:19: 'En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de Morgenster opga in uw harten.' Daar wordt gesproken van een zeer vast Woord, een verlichtend Woord en een eeuwig Woord. De volgende dagen heb ik doorgebracht in Alberta en in de gemeenten van Lethbridge en Fort Macleod mogen spreken. Maandagavond was er nog een klein gezelschap in het huis van een van de ouderlingen.

Dinsdags moesten we verder vliegen naar British Columbia, waar twee

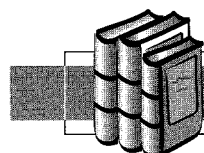
met maar één luisteraar. Maar Jane luisterde goed, zodat ze nauwkeurig verslag uit zou kunnen brengen van wat dr. Bullinger gezegd had. En zo, thuis gekomen, vertelde ze dat de spreker gezegd had, dat de TBS een gedeelte van het Nieuwe Testament wilde drukken in het Hebreeuws en dat de kosten 64 pond zouden zijn. Dat was toen een heel bedrag. Hetgeen ze hoorde maakte diepe indruk op de oude dame, die niet onbemiddeld was, en ze besloot meteen een cheque te schrijven. De volgende morgen bracht de post de check van 64 pond bij dr. Bullinger. Er was maar één luisteraar geweest, maar God gebruikte haar voor een belangrijk doel, zodat de TBS met het gewenste project kon beginnen. Daar blijkt wel uit dat we maar voorzichtig moeten zijn om, zoals de profeet het zegt in Zacharia 4:10, de dag der kleine dingen niet te verachten. De Heere betoonde een lege zaal en een eenvoudig dienstmeisje te kunnen gebruiken tot zegen voor het werk van de TBS en tot eer van Zijn Naam. Wij rekenen ook altijd zo verkeerd. We verwachten het nog zo vaak van waar het nooit meer van komen kan: van het schepsel en van onszelf. Het is zo'n noodzakelijke les te leren: 'Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden.' Wij moeten overal tussenuit gezet worden. Dat is gemakkelijker gezegd of gepreikt, dan gedaan. Gedurig moet de Heere ons maar weer op de plaats brengen. Dwaze en hardleerse mensen die we zijn. En o, die dwaze hoogmoed en eigenliefde, die zo vaak alles weer bederven.

Gisteravond moest Zondag 24 behandeld worden. Daarin wordt gezegd 'dat ook onze beste werken in dit leven alle onvolkomen en met zonden bevlekt zijn.' God kan echter alleen het volmaakte maar aanvaarden. Alles, ook onze preken, is zo besmet met zonde. Overal kruipen we zelf tussen. Soms, hoewel veel te weinig, geeft dat toch pijn en verdriet. Er is toch iets wat zo graag de Heere in volkomenheid zou willen dienen, en Hem alleen de eer zou willen geven. Wij moeten overal uitgezet worden. Alleen Gods werk is volmaakt. Het werk van de Middelaar is door Hem aanvaard. Daarin is Hij bevredigd, en dát alleen, toegepast aan het hart van een zondaar, zal hem voor Gods gericht kunnen doen bestaan. En ja,

dan is er een beloning: genadeloos, maar wel verdiend, namelijk door Christus. Dat volbrachte werk is de oorzaak dat Hij als de verhoogde Middelaar gaven uitdeelt aan wederhorigen om bij Hem te wonen. Zo mogen we nog wat doen in Gods Koninkrijk. Het was toch goed, daar in Langley, in dat kleine kerkje met de weinige aanwezigen. Gods Woord was er nog en dat blijft, en zal vermeld worden, want 'Uw getuigenissen zijn zeer getrouw.' Ik las pas een interview in het RD ter gelegenheid

van een predikantsjubileum: 'Ontslag verdiend, maar nooit gekregen.' Dat is taal die je verstaat en waar je zo van harte bijvalt. Hoe lankmoedig is de Heere toch ten aanzien van een onverbeterlijk volk. Nee, er blijft geen roem voor het schepsel over. Daarom zal het toch zijn: 'Het is door U, door U alleen om het eeuwig welbehagen.' Daarom zullen ze zo van harte Hem alleen de eer geven.

Een hartelijke groet uit Michigan, ds. C. Vogelaar

Boekennieuws

Ds. M. Karens, Ga heen in deze uw kracht. Tien preken over Gideon. Uitgave kerkenraad Gereformeerde Gemeente Werkendam, 2003. ISBN 90-77502-02-5. Prijs: € 14,-.

Tot steun aan de uitbreiding van de Bethelkerk, het kerkgebouw van onze gemeente te Werkendam, gaf de kerkenraad aldaar tien preken van zijn herder en leraar ds. M. Karens uit. Het zijn bijbellezingen, door de auteur uitgesproken op woensdagavonden in het winterseizoen van 2000-2001. Er wordt wel eens wat gemakkelijk over het voorbereiden en houden van bijbellezingen gedacht. Zij vergen echter in de voorbereiding heel veel tijd van een predikant, tenminste als hij zich getrouw en grondig van zijn taak wil kwijten. Dat heeft broeder Karens zeker gedaan. Mij troffen onder meer de mooie disposities, de verdeelingen in thema's en hoofdgedachten, in deze tien preken. De onderwerpen die aan de orde komen, zijn: de tijd waarin Gideon leefde, de roeping van Gideon, het door hem gebouwde altaar, zijn richterschap, zijn toerusting tot de strijd met de Midianieten, zijn geloofsbeproeving, zijn overwinning, zijn conflict met de mannen van Efraïm, zijn achtervolging van de koningen Zebah en Zalmuna en tenslotte de efod, die Gideon en zijn huis tot een valstrik werd.

In alle preken vindt men de sporen van een nauwkeurige voorbereiding wat de exegese betreft. Daarnaast trekt onze broeder voortdurend lijnen naar het maatschappelijk, huiselijk en persoonlijk leven. De preken zijn bevindelijk in de goede zin van het woord, zonder goedkope 'bevindelijkheid'. Het boek is uitstekend geschikt voor persoonlijk gebruik, maar ook voor de leediensten. Het taalgebruik is steeds eerbiedig, maar tevens zo dat ook jonge mensen in onze tijd het kunnen begrijpen. In een Woord vooraf spreekt de schrijver in een zinspel op de bekende woorden van Gideon de wens uit, dat de nalezing beter

zou mogen zijn dan de oogst. Daar sluiten wij ons graag bij aan.

Capelle aan den IJssel, ds. A. Moerkerken

Ds. C.G. Vreugdenhil: Nehemia, een man van gebed en volharding. Uitg. Boekhout te Scherpenisse. 254 pagina's. Prijs: 12,50 euro.

In Gods Woord komen we twee boeken tegen, waarin zowel de tempelbouw na de terugkeer uit de Babylonische ballingschap als een algehele reformatie van het volk centraal staan: Ezra en Nehemia. Ze handelen dus niet alleen over de opbouw van de muren van de stad en het weer oprichten van de tempel, maar ze geven ook iets weer van de opbouw van het geestelijk leven. In het bijzonder in het boek Nehemia komen we diverse hoofdstukken tegen, die te maken hebben met de reorganisatie van zowel het godsdienstig-zedelijk leven als van het staatkundig leven.

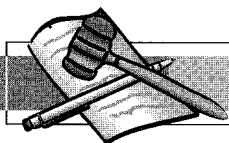
Daarover kunnen we ook lezen in de bundel studies van de hand van ds. C.G. Vreugdenhil, predikant van de Gereformeerde Gemeente te Groningen, die de stof heeft onderverdeeld naar onderwerpen in 19 hoofdstukken. Ook uit dit boek blijkt wel, dat Nehemia door een bijzondere ijver van Godswege gedreven werd om veel te doen aan de wederopbouw van het land, van Jeruzalem en van de tempel, maar ook veel zorg had over het volksleven. Daarbij had deze man de eer des Heeren op het oog. Al dat werk deed Nehemia niet als een profeet of als een priester. Nehemia was een staatsman, een man van de daad. Het is opmerkelijk dat we veel praktische problemen van vandaag de dag ook al tegenkomen in dit boek. De schrijver heeft over deze stof gepreikt in Lelystad en in Groningen. Bij uitgave van dit boek was het voor hem de vraag, wat het zou moeten worden: een prekenbundel of een bijbelstu-

dieboek. Hij heeft gekozen voor een tussenvorm, zodat de hoofdstukken het midden houden tussen preken en bijbelstudies. Het nadeel van zo'n keuze is, dat ze voor preken te veel bevindelijke diepgang missen en voor bijbelstudies te weinig exegetische analyse bevatten. Het laatste neemt niet weg, dat er in een helder leesbare stijl van schrijven ook veel behartigenswaardige zaken naar voren komen. Steeds weer worden lijnen getrokken naar het heden. Soms is de schrijver erg actueel bezig. Zo kan ik me het niet goed voorstellen, dat over enige tijd iemand zich nog iets kan herinneren van 'het oorlogsgeweld in Tsjetsjenië'. Heel duidelijk voor nu en in de toekomst zijn echter de opmerkingen over de geseculariseerde levenshouding van de moderne

mens, de opkomende Schriftkritiek die het gezag van Gods Woord aantast, de al in veel kerken geëvalueerde belijdenisschriften, de uitholling van het huwelijk en het gezin als kiemcel van de samenleving, de vuiligheid die door de media de huizen binnendringt, het gevaar van gemengde huwelijken en verkeerde vrienden, enz. enz. Zo geeft ook dit boek over Nehemia aan, hoe actueel dit bijbelboek is voor de mens van vandaag. En dat geldt niet alleen zaken op ethisch terrein. Het gaat ook over het persoonlijk leven op weg en reis naar de eeuwigheid. De laatste woorden van het boek Nehemia zijn wat dat betreft tekenend: 'Gedenk mijner, mijn God, ten goede'.

's-Gravenpolder,

ds. J. Schipper.

Kerknieuws

Beroepen:

te Aalst, te Kruiningen en te Sint Annaland: ds. G. Mouw te Uddel; te Doetinchem en te Rilland-Bath: ds. C. Sonneveld te Veendaal; te Emmeloord: ds. G. Clements te Gouda; te Tricht-Geldermalsen: ds. C. de Jongste te Tholen; te Leerdam: ds. J. Schipper, 's-Gravenpolder te Vlaardingen: ds. W. Harinck te Woerden; te Vlissingen: ds. C.G. Vreugdenhil te Groningen.

Bedankt:

voor Hendrik-Ido-Ambacht: ds. M. Karens te Werkendam; voor Terneuzen: ds. W. Visscher te Amersfoort. voor Wolphaartsdijk: ds. J.J. van Ekeveld te Zeist.

KERKELIJK JAARBOEK

Penningmeester van de Commissie Vakantieweken Gehandicapten is thans: P.C.

Koster, Henri Knapstraat 62, 4207 PG Gorinchem, tel. 0183-629830. (zie pag. 396)

Stafledenadministratie voor weken voor mensen met een *verstandelijke* handicap wordt thans verzorgd door: Mevr. M.M. Kroon-Fierens, Burg. De Bruinelaan 3, 3331 AB Zwijndrecht, tel. 078-6125563. (zie pag. 397)

Banknummer C.V.G.: Postbank: 2402518 t.n.v. Commissie Gehandicapten te Gorinchem. (zie pag. 397)

NUMMERING EN DATERING DE SAAMBINDER

Per abuis is de nummering van De Saambinder verkeerd vermeld. Nr. 52 - 2 oktober moest zijn nr. 1. Op het nummer van 13 november stond abusievelijk 6 november vermeld. De nummering is vanaf heden aangepast. Excuses voor het ongemak.

De drukker.

delijke conferentie die gehouden zal worden op D.V. vrijdag 9 januari 2004.

Plaats van bijeenkomst is het gebouw van Hogeschool De Driestar, Burg. Jamesingel 2 te Gouda. De ontvangst is om 16.30 uur en de sluiting om circa 20.45 uur. Voor een broodmaaltijd wordt gezorgd.

Het Deputaatschap heeft ds. J.B. Zippro uit Scheveningen bereid gevonden voor jullie te spreken over het thema "SCHRIFTGEZAG EN SCHRIFTKRITIEK".

Voor zover je geen OV-jaarkaart kunt gebruiken, vergoedt het deputaatschap een enkele reis tweede klas van Gouda naar je woon-/studieplaats.

Met het oog op de regeling van de maaltijd en dergelijke verzoeken wij je om je zo snel mogelijk aan te melden. Vermeld daarbij s.v.p. aanmelding studentencferentie 09-01-04; tevens je naam, adres, woonplaats, studieplaats en jaar van aanvang studie (bv 2002). Stuur je aanmelding naar het Deputaatschap voor Studerenden van de Geref. Gemeenten p/a Kerkelijk Bureau t.a.v. mevr. M.W. Rodenburg-Geluk, Houttuinlaan 7, 3447 GM Woerden. Per fax: 0348-48 35 99 of stuur een e-mail naar kbgg@cbgg.nl.

Wij hopen dat velen van jullie aanwezig zullen zijn! Tot slot wensen we jullie van harte Gods zegen toe voor het nieuwe jaar. Met een hartelijke groet namens het Deputaatschap voor Studerenden, Dr. G. van der Hoek, secr.

ISRAËLDAG DEPUTAATSCHAP VOOR ISRAËL

Het Deputaatschap voor Israël hoopt Deo Volente op dinsdag 30 december zijn jaarlijkse Israëldag te houden in de Eben-Haëzerkerk van de Gereformeerde Gemeente te Hardinxveld-Giessendam, Buitendams 118. Voor de Zeeuwen is het makkelijker om op deze meer centrale locatie te komen.

Er is weer een gevarieerd programma. De voorzitter van het deputaatschap, ds. C.J. Meeuse, opent de dag. In de morgenbijeenkomst hoopt ds. Horvath Leventhe uit Roemenië te spreken over de situatie van Joden in zijn land in het verleden en in het heden. Het kinderkoor Harpe Davids uit Hardinxveld verleent muzikale medewerking.

In de middagbijeenkomst zal een interview met ds. C. Sonneveld en de heer M.L. Dekker gehouden worden over de aanstaande uitending van laatstgenoemde naar Israël.

Ds. C. Neele zal vertellen over het leven van de bekende ds. Christiaan Salomon Duijtsch. 's Middags zal het gemengde koor Harpe Davids zingen. Deputaat ds. D. de Wit hoopt de dag af te sluiten.

In de pauze is er een uitgebreide boekentafel en enkele andere verkoopstands en wordt een powerpointpresentatie gehouden.

Het programma begint om 10.00 uur. Vanaf 9.15 uur is er koffie. We hopen de dag af te sluiten rond 15.30 uur.

Berichten

KERSTZANGAVOND KLAASWAAL

Op D.V. zaterdag 13 december is er in de Gereformeerde Gemeente te Klaaswaal een Kerstzangavond. Aan deze avond werken mee: het mannenkoor "Rehoboth" uit Klaaswaal en het "Dirkslands Mannenkoor". De koren hopen zowel afzonderlijk als gezamenlijk te zingen. De collecte is bestemd voor het Deputaatschap Bijzondere Noden, t.b.v. "Honger in Malawi".

De algehele leiding berust bij ds. G.J. van

Aalst die tevens een meditatie hoopt te houden. Naast koorzang staat er op het programma ook samenzang en een muzikaal intermezzo met dwarsfluit en orgel. Jong en oud zijn van harte welkom. De toegang is gratis. Aanvang 19.30 uur.

WINTERCONFERENTIE VOOR STUDENTEN

Het Deputaatschap voor Studerenden van de Gereformeerde Gemeente nodigt alle studenten uit tot het bijwonen van een lan-

De toegang is vrij. Voor koffie en soep wordt gezorgd. Lunchpakket graag zelf meenemen. Wij hopen weer vele belangstellenden, jong en oud, op deze dag te ontmoeten.

STICHTING VERANTWOORD MEDIAGEBRUIK START GIFTEN- ACTIE

Ridderkerk – Op 3 oktober 2003 is de Stichting Verantwoord Mediagebruik (SVM) opgericht. De initiatiefnemers, die inmiddels het bestuur van de stichting vormen, vinden het noodzakelijk dat er met name voor de scholen een verantwoorde Internettoegang blijft bestaan. Daarnaast wil SVM gezinnen en organisaties die Internet nodig hebben, van dienst zijn.

Bij het maken van de plannen heeft de stichting rekening gehouden met een exploitatietekort in de eerste twee jaar. "We hebben een realistisch businessplan gemaakt. Het eerst jaar en misschien ook het tweede hebben we nog echt steun nodig. Daarna moeten we op eigen benen kunnen staan", aldus bestuursvoorzitter H. Vos.

Giftenactie

Daarom is er een Stichting Steun verantwoord Mediagebruik opgericht die de SVM-activiteiten ondersteunt en tijdelijke tekorten aanvult. Recent is een giftenactie gestart. Tientallen scholen, duizenden ondernemers en gezinnen zijn per brief benaderd met een verzoek om een gift over te maken.

Ideële doelstelling

SVM is een ideële stichting. Eventuele exploitatieoverschotten die de stichting in de toekomst maakt, worden gebruikt om de producten voor het onderwijs en de abonnees betaalbaar te houden. Ook zal de stichting zich inzetten om de filterdiensten te verbeteren. Daar zijn hoge kosten mee gemoeid.

Gezindte

Het SVM-bestuur meent met de oprichting van de stichting gehandeld te hebben voor de hele gezindte. Vos: "Het is geen liefhebberij dat we RDNet overgenomen hebben. We willen bewust en verantwoordt Internetgebruik bevorderen. Ook in de toekomst. Dat kan, als we allen onze schouder eronder zetten".

KERSTZANGAVOND ZOETERMEER

Op D.V. 20 december 2003 om 19.30 uur in de Vredekerk. Medewerkenden: kinderen jeugdkoor "Looft den Heere". Een samengesteld koor bestaande uit Chr. gem. koor "De Bazuin" uit Aarlanderveen, Hervormd Kerkkoor uit Nieuwveen en Chr. gem. koor "Deo Favente" uit Zoetermeer.

Algehele leiding ouderling J.C. Heijboer.

"Helpende Handen" VGGG afdeling Walcheren / Zeeuws Vlaanderen

D.V. zaterdag 20 december 2003 om 14.30 uur in de "Zuiderkerk", het kerkgebouw

van de Gereformeerde Gemeente te Middelburg-Zuid, Schoutstraat 17.

Na de opening door dhr. W. de Voogd, zal Loes Coppoolse het Kerstverhaal vertellen en het jeugdkoor "Jong Begonnen" uit Middelburg o.l.v Gré Beekman en een dwarsfluitgroepje met en voor ons zingen.

KERSTZANGAVOND TE THOLEN

Op D.V. zaterdag 20 december a.s. organiseert mannenkoor "Ethan" uit Yerseke een kerstzangavond in de Ned. Herv. Kerk te Tholen. Het programma bestaat uit koorzang maar ook veel samenzang. Van deze avond wordt een opname gemaakt. De algehele leiding van deze avond heeft ds. J.W. Verweij. De toegang is vrij. Aanvang 19.30 uur.

KERST- EVANGELISATIEAVOND TE TIEL

D.V. zaterdag 13 december zal er een Kerstzangavond plaatsvinden in de Grote of St. Maartenskerk te Tiel. Medewerkenden: Het Mannenkoor 'Rehoboth' uit Geldermalsen. De opening, meditatie en sluiting zal worden verricht door Evangelist J. Krijgsman uit Amsterdam. Aanvang 19.30 uur. De toegang is gratis. Er zal één collecte worden gehouden voor bestrijding van de onkosten en het Evangelisatiewerk.

KERSTZANGVOND IN VEENENDAAL

Op D.V. 20 december 2003 zal er een Kerstzangavond worden gehouden in de Adventkerk, Vijftien Morgen 51 in Veenendaal. Aanvang 19.30 uur. Medewerking hieraan verlenen: Jeugdkoor "De Kleine Harp", Jongerenkoor "Nova Cantica" en Gemengd koor "Met hart en Stem". Opening en meditatie worden verzorgd door ds. C. Sonneveld.

KERSTZANGAVOND GEREFORMEERDE GEMEENTE GOUDA

Op D.V. zaterdag 20 december zal er een kerstzangavond worden gehouden in de

Gereformeerde Gemeente van Gouda. Aan deze avond werken mee: Ds. G. Clements, meditatie; Ridderkerks mannenkoor; Gemengd koor "Sursum Corda"; Kinderkoor "Jong Sursum Corda". De netto-opbrengst van deze avond is bestemd voor 'Aktie Kerkbouw'. Aanvang 19.30 uur.

KERSTZANGAVOND ERMELO

Op D.V. zaterdag 20 december zal er een Kerstzangavond gehouden worden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan het Hanengewei 69 te Ermelo. Aan deze avond zullen gemengd koor "Vox Humana" uit Elspeet en gemengd koor "Adoraïm" uit Ermelo hun medewerking verlenen.

De collecte is, na aftrek van de kosten, bestemd voor het werk van Els van der Wekken die voor de ZGG werkzaam is in Guinee.

De avond begint om 19.30 uur en de leiding is in handen van ds. L. Blok.

EVANGELISATIE- EN KERSTZANGAVOND TE ZEIST

Op D.V. zaterdagavond 20 december zal er een Evangelisatie- en Kerstzangavond gehouden worden in de kerk van de Geref. Gemeente aan de Joubertlaan 5 (hoek Bergweg) te Zeist.

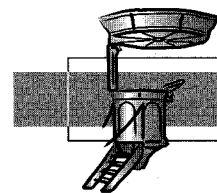
De avond begint om **19.30 uur** en is omstreeks **21.15 uur** afgelopen. De toegang is vrij.

Aan deze avond hopen mee te werken: Het jeugdkoor "de Rehobothzangers"; het jongerenkoor "Cantilena" en het gem. koor "Sursum Corda".

De opening zal verzorgd worden door ds. J.J. van Eckveld, die tevens de meditatie zal houden.

U wordt uitgenodigd deze avond te komen luisteren en mee te zingen. Neem gerust iemand mee, zoals uw bureau, familie, vrienden en/of kennissen. Ook zij zijn van harte welkom.

Graag tot ziens op D.V. zaterdagavond, 20 december.

Predikbeurten

ZONDAG 14 DECEMBER 2003

Aagtekerke 11.00 en 19.00 uur leesdienst (in kerk Geref. Gem. Meliskerke); Aalburg 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Alblasterdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Almelo 18.30 uur stud. Van Manen; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 10.00 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Barneveld 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Berkenwoude 19.00 uur ds. Clements; Bodegraven 16.30 uur ds. Paul; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Breda

15.00 uur ds. W.J. Karels; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur leesdienst; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Delft 19.00 uur ds. Driessen; Deventer 18.30 uur ds. Kleppe; Dirksland 18.00 uur stud. Beens; Dordrecht 10.00 uur (H.A.) en 17.00 uur ds. P. Mulder; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 19.00 uur ds. Vreugdenhil; Enschede 15.00 uur ds. J. Karels; Enter 9.30 uur ds. J. Karels en

14.30 uur ds. Meeuse; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Moens en 14.00 uur leesdienst; Gorinchem 14.30 uur ds. M. Karens; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; Groningen 10.00 uur (H.A.) en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Baaijens; Hilversum 10.00 uur ds. Mol; Hoogeveen 15.30 uur stud. De Heer; Houten 11.00 uur (H.A.) en 16.30 uur ds. Van der Net; Kampen 19.00 uur ds. Schot; Kapelle-Biezeling 9.30 uur (H.A.) en 18.00 uur ds. Tanis en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. P. Blok; Kortgene 14.00 uur ds. Verweij; Krabbendijke 9.30 uur (H.D.) en 18.00 uur ds. Verschuure en 14.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 10.00 uur ds. Moerkerken; Leiderdorp 10.00 uur (H.A.) en 16.30 uur ds. Boogaard; Lelystad 16.00 uur stud. Terlouw; Lisse 19.15 uur ds. Golverdingen; Meeuwen 14.30 uur ds. Melis; Meliskerke 14.30 uur ds. Van Gelder; Middelburg-Centrum 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Van Gelder en 14.00 uur leesdienst; Mijdrecht 19.00 uur ds. Visscher; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. De Wit; Nieuwdorp 18.30 uur ds. Neele; Nieuwer ter Aa 10.00 uur ds. Bac en 19.00 uur ds. Kattenberg; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur stud. Terlouw; Nisse 9.30 uur ds. C. Harinck; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Oosterend-Textel 10.00 en 18.00 uur ds. Van Dijk; Oostkapelle 9.30 uur (H.A.) en 15.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Poederoyen 18.30 uur ds. J. de Pater; Poortvliet 14.30 uur ds. Brugge; Rhenen 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 9.30 en 15.30 uur stud. Bakker; Ridderkerk-Slikkerveer 18.30 uur stud. Bakker; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 15.00 uur ds. Schreuder; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rilland-Bath 14.30 uur ds. Moens; Rotterdam-Alexanderpolder 14.30 uur ds. Silfhout; Rotterdam-Centrum 10.00 uur ds. Paul en 19.15 uur ds. P. Mulder; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge en 14.00 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. Sonneveld; Scheveningen 10.00 uur (H.A.) en 17.00 uur ds. Zippro; Sint Philipsland 9.30 en 15.00 uur stud. Beens; Soest 9.30 uur (H.A.) en 15.00 uur ds. Visscher; Sprang Capelle 9.30 en 15.00 uur ds. J. de Pater; Terneuzen 15.30 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 9.30 uur (H.A.) en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. De Jongste en 14.30 uur lees-

dienst; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Utrecht 10.00 uur ds. Kleppe; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur leesdienst; Vlaardingen 15.30 uur ds. W. Harinck; Waarde 9.30 uur (H.A.) en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Wierden 9.30 en 15.00 uur stud. Van Manen; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Wolphaartsdijk 14.30 uur ds. Tanis; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Eekeveld; Zwijndrecht 14.30 uur ds. De Wit; Zwolle 9.30 en 19.00 uur stud. De Heer.

DINSDAG 16 DECEMBER 2003

Alblasserdam 19.30 uur ds. B. van der Heiden (bijbellezing); Hilversum 19.45 uur ds. Brugge; Marknesse 19.30 uur ds. Hakvoort; Oud Beijerland 19.30 uur ds. Van Krimpen (bijbellezing); Poederoyen 19.30 uur ds. Van Dieren; Uddel 19.30 uur ds. Mouw (bijbellezing).

WOENSDAG 17 DECEMBER 2003

Amsterdam-Noord (Melkweg 16) 19.30 uur ds. Van der Net; Beekbergen 19.30 uur stud. Bakker; Drachten 19.30 uur ds. Hoogerland (bijbellezing); Haarlem 19.30 uur stud. Terlouw; Hoogvliet 19.45 uur ds. Sonneveld; Leerdam 19.30 uur stud. Beens; Nunspeet 19.30 uur ds. Schot (bijbellezing); Opheusden 19.30 uur ds. Van Krimpen (voor de zending); Poortugaal 19.30 uur ds. Mondria; Scherpenzeel 19.30 uur stud. De Heer; Stolwijk 19.30 uur ds. Meeuse; Veen 19.30 uur ds. Melis (bijbellezing); Werkendam 19.30 uur ds. M. Karens (bijbellezing); Zeist 19.30 uur ds. Van Eekeveld (bijbellezing).

DONDERDAG 18 DECEMBER 2003

Genemuiden 19.30 uur ds. Hakvoort (bij-

bellezing); Hoofddorp 19.30 uur ds. L. Blok; Meeuwen 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Naaldwijk 19.45 uur ds. Schot; Zwijndrecht 19.30 uur ds. Schipper.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar. Diensten zondag 14 december om 10.00 uur evangelist G. Baan en 17.00 uur leesdienst.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Diensten iedere zondag 10.30 en 17.00 uur.

Bijbelstudie iedere dinsdag om 19.15 uur en 20.30 uur.

U bent hartelijk welkom in onze evangelisatiepost van dinsdag t/m zaterdag tussen 10.00 tot 16.00 uur!

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c. Diensten zondag 14 december om 9.30 en 16.00 uur evangelist H.J. van den Boogaart.

Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten zondag 14 december om 10.00 en 18.30 uur evangelist G. van de Breevaart.

U bent hartelijk welkom in de BIJBELwinkel van dinsdag-zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

Ook van iemand gehoord die in Roemenië op werkvakantie is geweest? Ook in 2004 is dit weer mogelijk, om in het bejaardentehuis in Pasareni te gaan werken, en daarnaast te genieten van al het mooie in Roemenië!

Bel voor informatie en/of aanmeldingsformulier naar Ko van Molenbroek 06-22957521 na 19.00 uur.

Uit voorraad leverbaar:

Octavius Winslow

Het Nachtegaalslied van David € 12,80

Boekhandel-uitgeverij van Wijngaarden

Vliegerselderlaan 15, 3771 XE Barneveld

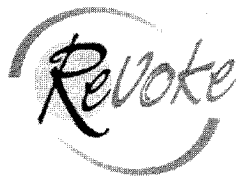
Tel/fax: 0342-417335

Harkes
Begravenissen

Berkenbroek 7
2811 NZ Reeuwijk
tel. 0182 - 30 04 23

Dag en nacht bereikbaar

*Wij verzorgen
alleen begravenissen*

Voor info bel:
0416-692787
of
0341-425712

Reformatrische Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echtparen

Begravenisverzorging Kina

Begravenissen in Capelle a/d IJssel
e.o. D.W. Schipper, tel. 010-458 31 12.
Wij verzorgen geen crematies.

VLOEREN - TRAPPEN - GEVELS
Energieweg 8c • 4231 DJ Meerkerk
Tel. +31(0)183-354225 • Fax +31(0)183-354375
www.kroonnatuursteen.nl • email: info@kroonnatuursteen.nl
openingstijden showroom: di-vr: 09.30-17.00 uur, za 09.30-15.00 uur

HONGER

in Zimbabwe en Zuid-Afrika

Er is een groot voedseltekort in Zuidelijk Afrika.
De kerken doen hun uiterste best om de nood
te verlichten. Toch zijn er nog miljoenen mensen
in levensgevaar.

Help! Giro 307447

m.v.v. 'Honger in Zuidelijk Afrika'

DOE

WEL

DEPUTAATSCHAP TOT HULPVERLENING
IN BIJZONDERE NODEN DER
GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Postbus 615 • 3440 AP Woerden
Tel. 0348-489910 • Fax 0348-483721

10 jaar actief in China

Jubileumjaar (1993-2003)

Toch zijn er tot op vandaag grote
delen van China waar het Evangelie
nog niet is verkondigd. Onze
opdracht is nog niet voltooid.

De Heere zal Zijn gemeente vergaderen
'uit alle natiën en geslachten,
en volken en talen'.

Steun de lijdende kerk in China en
maak uw jubileumgift over op

giro 320666

Info/secretariaat:
Kerkewijk 158 • 3904 JJ Veenendaal
tel. 0318-510320
Postbus 1150 • 3900 BD Veenendaal
Giro 320666 t.n.v. Stichting China

WERKBOEKJES

Een serie **werkboekjes** voor kinderen van 5- 10 jaar met kleurplaten,
puzzels en vragen. Omslag en kleurplaten van Rino Visser.

1. ds. M. Golverdingen: **Opdat onze kinderen het weten.**
Dit boekje bevat 160 eenvoudige catechisatievragen
voor jonge kinderen.

De volgende deeltjes zijn samengesteld door ds. A. Bac;
J.H. Mauritz; mevr. G.M. de Regt; W. Visser e.a.

2. **Verhindert ze niet** (Nieuwe Testament)
3. **Als kinderen vragen** (Oude Testament)
4. **Volg Mij** (over het volgen van de Heere Jezus);
5. **De Bijbel moet naar alle landen**
(over het boek Handelingen);
6. **Ik ben Jozef**

De werkboekjes zijn zeer geschikt voor gezinnen met jonge kinderen.
Elk boekje telt ca. 60 bladzijden. De prijs is € 2.95 per exemplaar.

4 deeltjes voor de speciale prijs van € 10,00

BESTELBON

Ik bestel:

ex. ....

ex. ....

ex. ....

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....

Woonplaats: .....

Verzenden naar:

JBCG, Postbus 79, 3440 AB, Woerden
Tel. (0348) 489948, Fax (0348) 483466
E-mail: jbgg@cbgg.nl

Uitgegeven ten bate van de uitbreiding van het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Werkendam

Nieuw verschenen:

Ga heen in deze uw kracht

Tien predikaties over het leven van de richter Gideon door ds. M. Karens

Fraai uitgevoerd, heldere letter. 200 blz.

€ 14,- (excl. verzendkosten)

Bestel nu, voor uzelf en als een goed geschenk voor anderen (jong en oud)

Bestellen bij:

D. Janszen,
Loonsweer 32
4251 WG Werkendam
0183-502831

G.C. Smits
Voorstevliet 14
4251 EX Werkendam
0183-504234

IN LIEFDEVOLLE HERINNERING...

Uw gedachten over een uniek gedenkteken geven wij gestalte in natuursteen. Vraag naar het fotoboek met vele voorbeelden.

Grafgedenktekens

Zandee & de Kuijper

Goes: Rotonde Ringbaan-West
Telefoon (0113) 216555

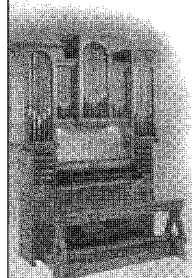
Middelburg: Arnesteinweg 40
Telefoon (0118) 612579

Zoetermeer: Argonstraat 66
Industrieterrein Lansinghage
Telefoon (079) 3615010

Email: info@grafgedenktekens.nl

ORGELCENTRUM ANDANTE

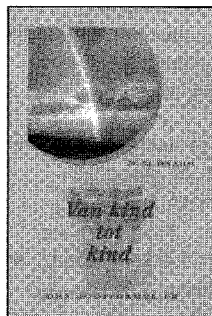
Kom gerust eens langs om kennis te maken met ons uitgebreide assortiment nieuwe en gebruikte orgels, bladmuziek en cd's!

Orgelcentrum Andante
A. van Ostadelaan 35
Veeningendaal
0318-505043
Dealer van:
- Johannus
- Wesley
- Opus
- Sweelinck
- Rembrandt
- Monarke
- Donus
- Content
Ruime sortering
bladmuziek (ook klavier)
& muziek CD's
Openingsuren:
do 13.30 - 17.30
vr 13.30 - 17.30
& 15.30 - 21.00
za 09.30 - 12.00
& 13.30 - 17.00
en volgens afspraak

DE SPECIALIST IN HUIZKAMER- EN KERKORGELS

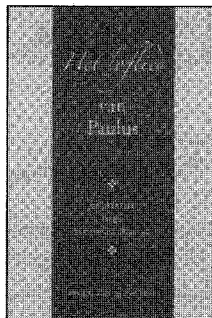
NIEUWE BOEKEN VAN DEN HERTOOG

Ds. G.J. van Aalst
Van kind tot kind
Ons doopformulier

De letterlijke tekst van het doopformulier wordt in deze uitgave regel voor regel uitgelegd. Het boek is bedoeld voor jongeren en jonge ouders, maar ook voor ambtsdragers.

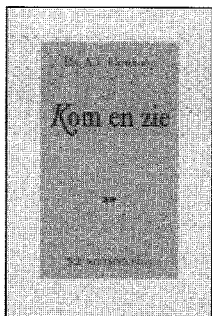
176 blz. gebonden 3311772X € 14,90

Ds. J.J. van Eekveld
Het loflied van Paulus

Meditaties over Romeinen 8:31-39
In Romeinen 8 schrijft de apostel over degenen die de Heere vrezen. Wat er ook tegen het nieuwe leven opkomt, de zekerheid van het geloof ligt vast in de Drie-enige God.

116 blz. gebonden 33117738 € 11,50

Ds. C. Harink - ds. F. Harinck - ds. W. Harinck
Vier uw vierdagen

Twaalf preken
Deze preken behandelen de heilsfeiten en zijn geschikt om in de leesdiensten te gebruiken.

208 blz. gebonden 33117398 € 16,90

Ds. A.F. Honkoop
Kom en zie
52 meditaties

Deze meditaties bevatten schriftuurlijk-bevindelijk onderwijs over het leven der genade; met name de weg tot Christus en het leven uit Christus staan centraal.

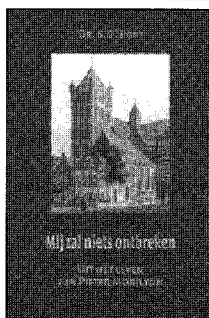
166 blz. gebonden 33117401 € 14,50

Ds. W.C. Lamain
Bazuinklanken
Twaalf predikaties

Ds. W.C. Lamain was een geliefd prediker van de Gereformeerde Gemeenten. Hij heeft veel geschriften nagelaten en spreekt hierdoor nog nadat hij gestorven is.

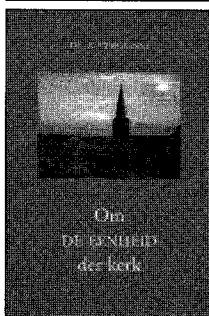
218 blz. gebonden 33117819 € 14,90

Ds. A. Moerkerken
Doortocht

Twaalf overdenkingen
Deze overdenkingen tonen Gods leiding met Zijn volk Israël tijdens de doortocht door de woestijn.

208 blz. gebonden 33117746 € 14,25

Dr. S.D. Post
Mij zal niets ontbreken

Uit het leven van Pieter Morilyon
Deze bekeringsgeschiedenis gaat niet over een bijzondere vrome. Het ontroerende is juist de beschrijving van het gezonde, eenvoudige leven in de vreze des Heeren.

259 blz. gebonden 33117827 € 23,50

Ds. A. Vergunst
Om de eenheid der kerk

Over het theologische eigene van de Gereformeerde Gemeenten zijn enkele bijdragen van ds. A. Vergunst verschenen in *Neem de wacht des Heeren* waar, die in dit boek zijn opgenomen.

193 blz. gebonden 33117681 € 15,90

Den Hertog

uitgeverij - boekhandel

Elzenkade 6 - 3992 AC Houten
Postbus 150 - 3990 DD Houten
Tel. (030) 637 34 34 - Fax. (030) 634 66 88
E-mail: boeken@hertog.nl - www.hertog.nl

BON

Deze bestelbon zenden aan uw boekhandel of in een open envelop (zonder postzegel) aan:
Den Hertog bv, Uitgeverij en Boekhandel
Antwoordnummer 2610, 3970 VJ Houten

_____ ex. _____
_____ ex. _____
_____ ex. _____
_____ ex. _____

Verzoekt toezending rechtstreeks of via

boekhandel: _____

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Handtekening: _____

DE SAMENWERPER, DEC. 2003

Begravenisverzorging I. Janssen

Persoonlijk contact en begeleiding.
De mogelijkheid om thuis op te baren.
Regelmatig overleg om de begravenis
voor te bereiden.

Wij verzorgen geen crematies

**Dag en nacht bereikbaar op:
0113-38 12 14**

Rijksweg 2, 4416 AZ Kruieninge
Mobiel 06-53 23 73 20
E-mail: janssen@zeelandnet.nl

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ Horssen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

KOSTER

Begravenisonderneming

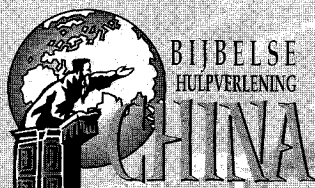
Voor uitvaartzorg in:

- ◆ Scherpenzeel
- ◆ De Valk-Wekerom
- ◆ Barneveld
- ◆ Amersfoort
- ◆ Veenendaal
- ◆ Renswoude
- ◆ Kootwijkerbroek
- ◆ Woudenberg

Geen crematies

Prinsenlaan 30
3925 BM Scherpenzeel

Tel. 033 277 0555

150 jaar geleden...

LECTUUR

...mocht James
Hudson Taylor, als eerste evangelist voor China het
Evangelie daar brengen. Tot op vandaag wordt, tegen alle
verdrukking in, het Woord er nóg gebracht.

Onze stichting vertaalt, drukt en distribueert
zelfstandig en langs eigen, geheime kanalen
reformatische, theologische werken. Tot
opbouw van de verdrukte huisgemeenten.

Steun ons werk: help uw Chinese mede-
christenen aan goede lectuur.
Hartelijk dank!

AMERSFOORT

Tel. 033-2770287

Raadpleeg voor meer info:

www.chinachristianbooks.com

U kunt uw gift overmaken

op bankrekeningnummer:

3473-76.029

'Met internet omgaan moet op verantwoorde wijze
gebeuren. Want het is een medium dat veel ge-
varen in zich heeft. Het is dan ook terecht wanneer
distantie onze eerste benadering is. In de praktijk
wordt er veel gebruik van gemaakt. Ook in het
onderwijs moet er mee gewerkt worden. Daarom
is het van groot belang dat er een verantwoorde
internettoegang blijft bestaan. Onze bijdrage voor
het SVM-project is dan ook dringend nodig. Laten
we, in afhankelijkheid van 's Heeren zegen én van
Zijn bewaring, onze verantwoordelijkheid in deze
verstaan en nu dit project daadwerkelijk onze
steun geven.'

Ds. P. Mulder
Dordrecht

://SVM

Voor de hele gezindte!

De Stichting Verantwoord Mediagebruik

- is op 3 oktober 2003 bij notariële akte opgericht;
- wil bewust en verantwoord mediagebruik in de
gereformeerde gezindte bevorderen;
- belijdt het absoluut gezag van Gods Woord over
alle terreinen van het leven, dus ook over het
mediagebruik;
- tracht haar doel te verwezenlijken door het bieden
van een beschermde internettoegang aan scholen,
particulieren en organisaties die internet nodig
hebben;
- heeft bij het maken van de plannen rekening
gehouden met een exploitatietekort in de eerste
twee jaar. Daarom is financiële steun nodig!

Mogen we op u rekenen?

Maak een gift over op rekeningnummer
38 58 06 361 ten name van Stichting Steun
Verantwoord Mediagebruik te Ridderkerk.
Uw gift is fiscaal aftrekbaar!

Wilt u meer informatie? Bel 055 5390266.

WESOTRONIC

GELUIDSINSTALLATIES
KERKTELEFONIE
RINGLEIDING

**Voor ieder oor
een zuiver geluid!**

Tevens uw leverancier voor:

- ✓ BRANDMELDINSTALLATIES
- ✓ ONTRUIMINGSINSTALLATIES
- ✓ BEVEILIGINGSSYSTEMEN
- ✓ TELEFONIE
- ✓ KLUIZEN

Bijlopplein 9-11
2992 LB BARENDRECHT
Telefoon 0180 - 621000
Fax 0180 - 615000

Galvanweg 10b
8071 SC NUNSPEET
Telefoon 0541 - 271000
Fax 0541 - 271010

Dé GezinsGids

**Reserveer nu voor slechts
€ 5,50* het dubbeldikke
Winternummer**

Bel (030) 231 33 77
Of mail naar winternummer@gezinsgids.nl

GEZINSGIDS
Brenghet onder woorden

- Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begrafenissen, naar wens van de familie;
- Geen crematies;
- Opbaren met kistkoeling in het sterfhuis of in de voor u bekende aula's;
- Dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden; ook voor de verzorging van de overledene door een gediplomeerde verpleegster.

AL UW PERSOONLIJKE WENSEN WORDEN DOOR ONS IN ALLE RUST EN VERTROUWELIJK BEHARTIGD.

Begrafenisonderneming de Jongh

Kerkstraat 15a, 4181 AA Waardenburg
Tel. 0418-652039

Reepijzer 5
3371 JC Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184-611154

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG gekwalificeerde kraamzorg, gezins- en bejaardenzorg die aansluit bij uw manier van leven. Dit houdt voor ons in dat Bijbelse normen en waarden de basis vormen voor uw dagelijkse levenshouding en mediagebruik.

De volgende 7 cassettes bieden wij u t.b.v. de zending te koop aan:

Ds. G.J. van Aalst	Lukas 2:51
Ds. C.A. van Dieren	Genesis 3:21 (adv.)
Ds. J.J. van Eekveld	Exodus 16:7 (adv.)
Ds. A. Schreuder	Matth. 2:19-23
Ds. G.M. de Leeuw	Lukas 2:46-50
Ds. A. Moerkerken	Openb. 21:5a (nw. jaar)
Ds. W. Visscher	Genesis 7:16b (oudjr.)

De cassettes zijn helder en duidelijk opgenomen. De prijs is slechts € 23,-
Geen Portokosten.
Inl. I. Bos, Leusbroekerweg 15, 3832 BG Leusden. Tel. en Fax nummer:
033-2862261 Dagelijks van 8-22 uur.
Bgg. 06-28378488.

**begrafenisverzorging
T. den Hollander**

Begrafenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, den Haag en omstreken.
Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.
Geen crematies.
Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Gekwalificeerde kraamzorg
Meldt u tijdig aan (om teleurstelling te voorkomen).
U kunt ons dagelijks telefonisch bereiken.
Bel 033 - 277 45 47 of 0342 - 49 21 55

Gezins- en bejaardenzorg
Voor gepaste hulp in uw situatie kunt u de SHG via het telefonisch spreekuur bereiken onder telefoonnummer 0166 - 65 26 05.
Op werkdagen van 8.30 - 10.30 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 20.00 uur.
De gratis brochure zenden wij u graag toe.

WEES JEZELF

Wees jezelf, een serie tienerboekjes

deel 1. **Wie ben jij eigenlijk?**
deel 2. **Ben jij herkenbaar?**
deel 3. **Waar kies jij voor?**

Aan de boekjes hebben o.a. meegewerkt:
S.H. Brons- van der Wekken; H. van Groningen;
ds. W. Harinck; J.J. de Jong; C. de Looze- Eikelboom;
J. H. Mauritz; W. Visser; W. van der Wilt.

Zeer geschikt als cadeautje voor jongeren van 13 tot 16 jaar.
Elk deeltje telt ca. 140 blz., deel 1 en 2 € 5,00; deel 3 € 6,00

Set alle deeltjes voor de speciale prijs van € 12,50

BESTELBON

Ik bestel:

..... ex. ....

..... ex. ....

..... ex. ....

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....

Woonplaats: .....

Verzenden naar:

JBGG, Postbus 79, 3440 AB, Woerden
Tel. (0348) 489948, Fax (0348) 483466
E-mail: jbgg@cbgg.nl

JEUGDBOND
GEREFORMEERDE GEMEENTEN